

ולכן מביא רש"י שתי דוגמאות לכך שהארץ לא שינתה את מידתה (בניגוד לשמים, שביחס אליהם הוא מביא דוגמא אחת בלבד) – כנגד שני הסוגים שבמצוות:

(א) "שמא זרעתם אותה ולא צמחה" – כנגד מצוות עשה: כשם שהארץ מקפידה למלא את תפקידה ולהצמיח את הנזרע בה – כך על האדם לקיים את המצוות המוטלות עליו;

(ב) "שמא זרעתם חיטים והעלתה שעורים" – כנגד מצוות לא-תעשה: כשם שהארץ אינה עושה דברים המנוגדים לתפקידה (הצמחת זרעים שלא נזרעו בה) – כך על האדם להישמר מלעבור על מצוות לא-תעשה.

(שיחת ש"פ נצבים-וילך תשל"ט)

יח

רֵאָה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֶת
וְאֶת הָרָע .. הַחַיִּים וְהַמָּוֶת נָתַתִּי לְפָנֶיךָ .. וּבַחֲרַתְּ בַחַיִּים
(ל, טו-יט)

— ❖ —

"ובחרת בחיים – אני מורה לכם שתבחרו בחלק החיים; כאדם האומר לבנו 'בחר לך חלק יפה בנחלתי', ומעמידו על חלק היפה, ואומר לו: 'את זה ברור לך'" (רש"י)

יש להבין:

(א) מדוע נזקק רש"י למשל כדי להסביר את דברי הכתוב "ובחרת בחיים"? מה מוסיף המשל על משמעותם הפשוטה של המלים?

(ב) לשם מה צריך האב להעמיד את בנו על החלק היפה שבנחלתו? מדוע אין הוא מניח לבנו לבחור בעצמו את החלק היפה, כדבריו "בחר לך חלק יפה בנחלתי"?

(ג) מה פשר הכפילות בדבריו של האב אל בנו – "בחר לך חלק יפה בנחלתי" ושוב "את זה ברור לך"?

ההסבר לכך: ¹²³⁴⁵⁶⁷

¹²³⁴⁵⁶⁷אחרי

כמו במשל, גם בכתוב ישנה כפילות: תחילה נאמר "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע", ומובן מאליו שהבחירה הנכונה היא בחיים; לשם מה צריך הכתוב לחזור ולומר שוב "החיים והמוות נתתי לפניך.. ובחרת בחיים"?

כדי להסביר זאת מביא רש"י את המשל – "כאדם האומר לבנו 'בחר לך חלק יפה בנחלתי', ומעמידו על חלק היפה, ואומר לו: 'את זה ברור לך'": ^{הסבר התוספת}

ישנם מצבים שבהם אין די באמירת האב לבנו "בחר לך חלק יפה בנחלתי", שכן מדובר בסוג של נחלה שקשה להבחין במבט שטחי איזה חלק ממנה משובח יותר; במקרה כזה צריך האב להצביע בעצמו על החלק הטוב יותר ("מעמידו על חלק היפה"), ואף להוסיף ולעודד את בנו לבחור בחלק זה ("את זה ברור לך"), ולא להתפתות אחרי המבט השטחי שעלול לגרור אותו לכיוונים אחרים.

והוא הדין בענייננו:

אמנם כבר נאמר "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע"; אך אמירה זו כשלעצמה אין בה די, שהרי לא תמיד ניתן להבחין בגלוי במעלטה של דרך התורה, ובכך שדוקא דרך זו היא דרך החיים. אדרבה – מבט שטחי על העולם עלול לפעמים להביא למסקנה שמוטב לסור מדרך התורה ("דרך רשעים צלחה" ⁶⁵).

משום כך חוזר הכתוב ואומר שוב: "החיים והמוות נתתי לפניך.. ובחרת בחיים"! אל נא תלך שולל אחרי פיתויים חיצוניים, אלא בטח בקב"ה ובחר בדרך שעליה הוא ממליץ עבורך, דרך החיים האמיתיים של התורה והמצוות.

(לקוטי שיחות ח"י ט ע' 274 ואילך)

יט

וּבַחֲרַתְּ בַּחַיִּים (ל, יט)

"ובחרת בחיים – אני מורה לכם שתבחרו בחלק החיים; כאדם האומר לבנו 'בחר לך חלק יפה בנחלתי', ומעמידו על חלק היפה, ואומר לו: 'את זה ברור לך'. ועל זה נאמר 'ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי' – הנחת ידי על גורל הטוב, לומר 'את זה קח לך'" (רש"י)

בדברי רש"י בולט שינוי הלשון בין המשל לנמשל: במשל אומר האב לבנו "את זה ברור לך", ואילו בנמשל – "את זה קח לך".

ויש לומר, ששינוי הלשון נובע מהבדל הלכתי בין שני המקרים:

כאשר נערכת חלוקת רכוש בין שותפים על-פי גורל, לדעת חלק מהראשונים⁶⁶ אין הגורל כשלעצמו מקנה לכל שותף את חלקו; תפקידו של הגורל הוא רק לברר מהו החלק שאותו יקבל כל אחד מהשותפים, ולאחר-מכן על כל שותף לבצע פעולת קניין מיוחדת כדי שהחלק אכן יעבור לרשותו.

יחד עם זאת, הכל מודים שחלוקת ארץ-ישראל לשבטים – שהיתה אף היא על-פי גורל – הקנתה לכל אדם מישראל את חלקו בארץ, ללא צורך בפעולת קניין נוספת, מאחר שגורל זה נעשה על-פי רוח הקודש.

ומכאן נובע ההבדל בין שני המקרים שבדברי רש"י:

כאשר מדובר ב"אדם האומר לבנו 'בחר לך חלק יפה בנחלתי'" – הבחירה כשלעצמה אינה הופכת עדיין את החלק לקניינו של הבן; ולכן כותב רש"י "את זה ברור לך" – הבחירה מבררת מה יהיה חלקך, אך אינה מעבירה אותו עדיין לרשותך.

לעומת זאת, כשמדובר באמירתו של הקב"ה "ובחרת בחיים" – די באמירה זו כשלעצמה⁶⁷ כדי להקנות את "הגורל הטוב" לכל יהודי ("הנחת

66. ראה אנציקלופדיה תלמודית ערך גורל – כרך ה ע' תיח-תיט. וש"נ.

67. שכן "דיבורו של הקב"ה חשוב מעשה" (ראה פרש"י לך-לך טו, יח).

ידי על גורל הטוב"), ולא נותר לו אלא לקחת אותו בפועל – "את זה קח לך".

(לקוטי שיחות ח"ט ע' 278 ואילך)

כ

וּבַחֲרַתְּ בַּחַיִּים (ל, יט)

"ובחרת בחיים – אני מורה לכם שתבחרו בחלק החיים; כאדם האומר לבנו 'בחר לך חלק יפה בנחלתי', ומעמידו על חלק היפה, ואומר לו: 'את זה ברור לך'. ועל זה נאמר 'ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי' – הנחת ידי על גורל הטוב, לומר 'את זה קח לך'" (רש"י)

בדברי רש"י מופיעים שני ביטויים מקבילים, שביניהם שינויים קלים⁶⁸:
(א) "ומעמידו על חלק היפה, ואומר לו 'את זה ברור לך'" ; (ב) "הנחת ידי על גורל הטוב, לומר 'את זה קח לך'".

יש לבאר על-פי פנימיות הענינים, ששני ביטויים אלו מייצגים שתי דרכים שבהם יכול אדם להגיע לבחירה בחיים של תורה ומצוות⁶⁹:

(א) בדרך הגיונית: האדם שוקל את דרך התורה והמצוות לעומת הדרך המנוגדת, והוא מגיע למסקנה שמעלתם של חיי התורה והמצוות גוברת על הפיתויים וההנאות הזמניות שמציעה הדרך האחרת, ולכן הוא בוחר בדרך התורה.

בשיטה זו האדם מתייחס לשתי הדרכים כשני "חלקים" מקבילים, שעליו לבחור באחד מהם, והוא בוחר ביפה שבהם; לבחירה זו מתאים, איפוא, הביטוי "ומעמידו על חלק היפה, ואומר לו 'את זה ברור לך'".

(ב) בדרך פנימית-נשמטית: האדם אינו שוקל כלל את שתי הדרכים זו

68. ראה גם בביאור הקודם.

69. בכל הבא לקמן – ראה אגרת הקודש סי' ז. קונטרס ומעין מאמר ז ואילך. מאמר ד"ה ביום עשתי עשר יום תשל"א (תורת מנחם ספר המאמרים מלוקט ח"ג ע' קכו ואילך). וש"נ.

מול זו, אלא הוא פונה ישירות ובאופן טבעי לדרך התורה והמצוות, מכוח הקשר הפנימי והנשמתי בינו ובין הקב"ה.

בשיטה זו אין כאן בחירה: האדם אינו בוחר בין שתי הדרכים, אלא הוא מניח לקב"ה לבחור את הדרך עבורו – בדומה לאדם העורך גורל, ומניח לגורל לקבוע עבורו את הדרך בה ילך, כשהוא עצמו רק "לוקח" את הדרך שעליה הצביע הגורל; לבחירה זו מתייחס, איפוא, הביטוי "הנחת ידי על גורל הטוב, לומר 'את זה קח לך'".

אזהרה 1234567

(לקוטי שיחות חכ"ח ע' 82; ח"ט ע' 279 ואילך)

אוצר החכמה

אוצר החכמה

אזהרה 1234567

